

Ministerie van Justitie en Veiligheid
T.a.v.
Postbus 20301
2500 EH 'S-GRAVENHAGE

Datum: 2 juni 2022

Kenmerk:

Pagina: 1 van 3

Geachte

In uw e-mail van 23 mei 2022 hebt u de Hoge Raad naar aanleiding van het amendement Van Nispen en Sneller enkele vragen voorgelegd. Ik kan u daar als volgt over berichten, met het verzoek deze brief door te geleiden naar de indieners van het amendement.

De Hoge Raad heeft in zijn arrest van 9 april 2019, ECLI:NL:HR:2019:546, geoordeeld dat nieuwe of gewijzigde rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie niet kan worden aangemerkt als een (nieuw) gegeven als bedoeld in artikel 457 lid 1, aanhef en onder c, Sv. De Hoge Raad heeft daarbij gewezen op de wetsgeschiedenis van artikel 457 lid 1, aanhef en onder c, Sv. Verder heeft de Hoge Raad in zijn oordeel betrokken dat uit de uitspraak van het Hof van Justitie van 24 oktober 2018 in zaak C-234/17, ECLI:EU:C:2018:85, blijkt dat het Unierecht niet ertoe verplicht dat een nationaal rechtsmiddel waarmee in geval van schending van het Europees Verdrag ter bescherming van de rechten van de mens (EVRM) kan worden bereikt dat een strafprocedure die is afgesloten met een definitieve beslissing wordt overgedaan, wordt uitgebreid in die zin dat ook schendingen van het Unierecht ertoe kunnen leiden dat een afgesloten strafzaak wordt overgedaan.

Het amendement Van Nispen en Sneller strekt ertoe dat artikel 457 lid 1 Sv in die zin wordt uitgebreid dat ook een uitspraak van het Hof van Justitie onder omstandigheden grond voor herziening kan opleveren. Vanzelfsprekend komt het oordeel over de wenselijkheid van deze wijziging van de herzieningsregeling toe aan de wetgever. Wel kan het volgende onder de aandacht worden gebracht.

Herziening in strafzaken doorbreekt het gesloten stelsel van rechtsmiddelen en heeft daarom een uitzonderlijk karakter.¹ Dat komt mede tot uitdrukking in de wijze waarop de wettelijke herzieningsgronden zijn omlijnd. Zo geldt voor de mogelijkheid van herziening op grond van een uitspraak van het Europees Hof voor de rechten van de mens (EHRM) dat het moet gaan om een

¹ Zie daarover A.J.A. van Dorst, *Herziening in strafzaken*, Deventer: Wolters Kluwer 2021, p. 1-3.

Datum: 2 juni 2022

Kenmerk:

Pagina: 2 van 3

uitspraak waarin is vastgesteld dat het EVRM is geschonden in specifiek de procedure die tot de veroordeling of een veroordeling wegens hetzelfde feit heeft geleid. Daarnaast moet herziening noodzakelijk zijn met het oog op rechtsherstel als bedoeld in artikel 41 EVRM (artikel 457 lid 1, aanhef en onder b, Sv). Verder houdt artikel 465 lid 2 Sv in dat een herzieningsaanvraag op deze grond binnen drie maanden moet worden ingediend nadat zich een omstandigheid heeft voorgedaan waaruit voortvloeit dat de uitspraak van het EHRM de gewezen verdachte bekend is.

In het amendement Van Nispen en Sneller worden al enkele voorwaarden gesteld aan de beoogde nieuwe grond voor herziening. Die grond kan allereerst alleen worden gevonden in een uitspraak van het Hof van Justitie die is gedaan na het onherroepelijk worden van de uitspraak waarbij de gewezen verdachte is veroordeeld. Het stellen van deze voorwaarde past bij het uitgangspunt dat in de herzieningsprocedure geen beroep kan worden gedaan op informatie die al bekend was ten tijde van de behandeling van de strafzaak. Daarnaast wordt in de tekst van het amendement vereist dat het ernstige vermoeden ontstaat dat indien die uitspraak van het Hof van Justitie aan de rechter bekend zou zijn geweest, het onderzoek van de zaak zou hebben geleid, hetzij tot een vrijspraak van de gewezen verdachte, hetzij tot een ontslag van alle rechtsvervolging, hetzij tot de niet-ontvankelijkverklaring van het openbaar ministerie, hetzij tot de toepassing van een minder zware strafbepaling. Hierin komt tot uitdrukking dat de veroordeling in het licht van de (nadien gedane) uitspraak van het Hof van Justitie onhoudbaar moet zijn geworden.

In de literatuur die betrekking heeft op de eventuele invoering van een herzieningsmogelijkheid op grond van een uitspraak van het Hof van Justitie, worden ook andere voorwaarden genoemd die passend zijn voor die herzieningsgrond.² In het bijzonder gaat het om de eis dat in de zaak waarvan herziening wordt verzocht, alle rechtsmiddelen zijn uitgeput om de mogelijke schending van het Unierecht onder de aandacht van de rechter te brengen, doordat in de strafzaak een beroep is gedaan op het Unierecht en zo nodig het verzoek is gedaan prejudiciële vragen te stellen aan het Hof van Justitie. Herziening is dan mogelijk in – maar beperkt zich ook tot – gevallen waarin de Nederlandse strafrechter een andere uitleg heeft gegeven aan het Unierecht dat is ingeroepen, dan op basis van een nadien gedane uitspraak van het Hof van Justitie de juiste blijkt te zijn. Daarnaast wordt in de literatuur het belang benoemd van het stellen van temporele eisen, met name waar het gaat om de tijd waarbinnen, nadat het Hof van Justitie de uitspraak heeft gewezen die aanleiding geeft voor een herzieningsaanvraag, die aanvraag moet worden gedaan. Hierbij wordt erop gewezen dat het stellen van zaaksgebonden en temporele eisen aansluit bij de al genoemde regeling van artikel 457 lid 1, aanhef en onder b, en 465 lid 2 Sv.

² A.W.H. Meij, 'Europese rechtspraak in de Nederlandse rechtspleging: impressies uit Den Haag en Luxemburg', in: Internationale rechtspraak in de Nederlandse rechtsorde, Handelingen NJV 1999-I, Deventer: Tjeenk Willink 1999, i.h.b. p. 200-202; L.A.D. Keus, 'Reparatie van met het internationale recht conflicterende uitspraken', in: De vader van de gedachte, Nijmegen: WLP 2003, p. 137-147; P.H.P.H.M.C. van Kempen, 'Redres bij schending Eurostrafrecht', NtER 2005, p. 164-175; annotatie P.A.M. Mevis bij HR 9 april 2019, ECLI:NL:HR:2019:546, NJ 2019/439.

Datum: 2 juni 2022

Kenmerk:

Pagina: 3 van 3

Daarnaast verdient het overgangsrecht en de implementatie aandacht, zeker als in de uiteindelijke regeling geen temporele beperking zou worden opgenomen. Omdat bij de beoogde herzieningsgrond niet de eis geldt dat een schending van Unierecht is vastgesteld in de procedure die tot de veroordeling heeft geleid, is het aantal zaken waarin naar aanleiding van een uitspraak van het Hof van Justitie een beroep kan worden gedaan op deze herzieningsgrond, in potentie zeer groot. Als voorbeeld kan gedacht worden aan het arrest van het Hof van Justitie in de zaak Prokuratuur (zaak C-746/18 ECLI:EU:C:2021:152) waarin het, kort gezegd, gaat om de vraag hoe de Richtlijn 2002/58/EG betreffende privacy en elektronische communicatie zich verhoudt met het gebruik in de opsporing en het strafproces van verkeers- en locatiegegevens van mobiele telefoons. Gelet op de grote rol die dergelijke gegevens in heel veel strafdossiers spelen, kan een dergelijk arrest van het Hof van Justitie – waarvan de precieze impact nog niet vaststaat en waarover de Hoge Raad nadere prejudiciële vragen heeft gesteld aan het Hof van Justitie (ECLI:NL:HR:2022:475) – in de beoogde herzieningsregeling leiden tot een stortvloed van herzieningsaanvragen waarvan de behandeling en afdoening significante betekenis heeft voor de werklast van de rechtspraak, en waarbij niet ondenkbaar is dat nieuwe vragen van uitleg van Unierecht moeten worden gesteld alvorens de afdoening van die aanvragen mogelijk is.

Het verdient bepaald overweging – niet alleen in het licht van het uitzonderlijke karakter van de herzieningsprocedure, maar ook met het oog op de beheersing van de werklast als gevolg van de uitbreiding van de wettelijke herzieningsgronden – bij de verdere wetgevingsprocedure de genoemde aandachtspunten te betrekken.

Met vriendelijke groet,